Paul Csavdari

Peștele creștinilor - un simbol confiscat

Cum a fost confiscat "simbolul peștelui"

În istoria creștinismului, puține simboluri au o poveste atât de clară și totodată atât de manipulată precum simbolul peștelui.
La început, el a fost legat direct de chemarea și viața ucenicilor, de lucrarea pe care Isus le-a încredințat-o:

- *„Veniți după Mine și vă voi face pescari de oameni” (Marcu 1:17).*

Dar, odată cu răspândirea teologiei pauline, chiar și peștele - simbolul simplu al primilor creștini - a fost transformat printr-un „cod dogmatic” – un joc de litere care nu are nicio legătură cu misiunea ucenicilor.
În acest articol voi arăta cum a apărut acest simbol, ce însemna inițial și cum a fost deturnat ulterior.

Peștele – un simbol al Evangheliei vii

Când vorbim despre simbolul peștelui, nu ne referim la un obiect decorativ sau la un semn gol. El are rădăcini adânci în mesajul Evangheliei lui Isus. Chemarea la „pescuitul de oameni” a fost prima misiune pe care Isus a dat-o ucenicilor săi – o chemare la a aduce sufletele din apele tulburi ale lumii, la lumină și neprihănire.
În Evanghelii, ideea aceasta apare clar în mai multe episoade:

- Chemarea primilor ucenici – Marcu 1:16–20.
- Minunea prinderii peștilor – Luca 5:1–11.
- Marea pescuire de după Înviere – Ioan 21:1–14.

Toate aceste relatări au un fir comun: peștele era semnul credinței și al misiunii de a aduna „pești” în mreaja Adevărului, nu de a întemeia dogme reci și confuze. Nu existau texte dogmatice sau explicații complicate.
Ucenicii nu aveau nevoie de „acronime” – pentru ei, peștele era un semn natural, legat de propria lor chemare și de relația lor personală cu Învățătorul.

În catacombe și la mesele comune – peștele era un simbol trăit, nu teoretizat

La începuturile Bisericii, creștinii nu aveau clădiri somptuoase sau ierarhii oficiale. Se adunau în case, la mese comune, așa cum o făceau și ucenicii cu Isus.
În aceste adunări, simbolul peștelui apărea adesea: pe pereți, pe vase de lut, pe lampi. Nu ca un „cod secret" – ci ca o amintire a chemării la unitate, simplitate și frățietate.
Descoperirile arheologice din catacombe – fie în Roma, fie în Răsărit – arată clar: peștele era desenat simplu, fără explicații. Simbolul peștelui era suficient pentru toți cei care împărtășeau aceeași credință vie. Nu era nevoie de explicații scrise, pentru că toți știau: „Suntem peștii din mreaja Impărăției lui Isus, nu din mreaja filosofilor sofisticați."
Dar în secolul următor intervine confuzia și manipularea: lângă pește, apare cuvântul „ΙΧΘΥΣ" – scris cu litere grecești mari.

Ce înseamnă cuvântul „ΙΧΘΥΣ"?

ΙΧΘΥΣ – este pur și simplu cuvântul „pește" în limba greacă. Oricine știa puțină greacă putea citi direct: „pește". Nici mai mult, nici mai puțin. Nu era nimic „tăinuit", nimic „dogmatic" – era doar o etichetă evidentă.

De ce era nevoie de așa ceva?

Peștele ca simbol desenat simplu prin două linii curbate e deja clar vizual. Dacă desenezi un pește și apoi scrii alături cuvântul „pește" – nu adaugi nimic. Practic, e ca și cum ai scrie „pahar" lângă un pahar desenat. E un non-sens: toți știau deja ce reprezintă imaginea.

Dar tocmai aici intervine arta filosofică a paradoxului.

Filosofii și dogmaticienii n-au pus cuvântul „ΙΧΘΥΣ" lângă pește ca să explice ce vedeau ochii – ci ca să poată introduce în simbol o teologie pe care acesta nu o conținea. Au „descoperit" că pot face din cuvântul pește un joc de litere și l-au umplut cu sensul care le trebuia. Nu l-au „descifrat", ci l-au codificat.

Așa au apărut cele cinci cuvinte codificate – Iesous Christos Theou Yios Soter– o „formulă dogmatică" care justifică folosirea numelui propriu „Isus Hristos". Până la Pavel, nimeni nu i-a spus astfel.

Ucenicii îi spuneau:

- „Învățătorule",
- „Rabuni",
- „Fiul lui David"
- „Unsul".

Dar Pavel este cel care i-a dat o nouă identitate: „Isus Hristos”, în care „Hristos” (adică „Unsul”) nu mai era un titlu profetic evreiesc, ci devenea un nume propriu, teologic și cosmic. În felul acesta, nu mai avem „Isus din Nazaret”, ci „Hristosul mistic” – al sângelui, al jertfei, al „mântuirii universale”.

Exact această manevră o vedem în scrierea lui „ΙΧΘΥΣ” lângă peștele desenat de primii creștini. Simbolul viu al pescarilor a fost „botezat” cu o dogmă: fiecare literă „înseamnă” ceva. Dar nu înseamnă în mod natural – ci doar în mintea celor care voiau să impună o nouă viziune.

Așadar, nu avem aici un simbol explicat, ci un simbol confiscat. Peștele, ca simbol al uceniciei, al simplității și al vieții, a fost folosit ca suport pentru a impune un mesaj care nu avea legătură cu el. Filosofia a folosit un cuvânt banal – ichthys– și i-a dat un înțeles dogmatic care nu era acolo. Asta e arta filosofică: să creezi sensuri noi, chiar și când trebuie să scrii „pește” lângă un pește.

Dovezile arheologice – două etape clare

Ce ne arată arheologia?

- În Grecia și Răsărit – peștele apare desenat simplu, fără texte. Asta arată că simbolul era bine cunoscut și nu avea nevoie de clarificări ori „mărturisiri” dogmatice.
- În Roma însă – apar pești cu „ΙΧΘΥΣ” scris deasupra sau sub ei. Aici vedem deja influența teologiei pauline și a obiceiului roman de a eticheta totul prin inscripții și legi.

Însă, ciudat este altceva: că în Roma, uneori apare doar textul „ΙΧΘΥΣ”, fără pește! Aceasta este exact dovada că pentru dogmaticieni„textul” era mai important decât peștele desenat. Astfel, peștele, ca simbol al primilor creștini, a fost înghițit de dogmă.

De ce textul „ΙΧΘΥΣ” nu este un „act de mărturisire autentică”?

Fiindcă credința ucenicilor însemna viața trăită – nu definiția dogmatică. Ei nu aveau nevoie să „scrie” credința – o trăiau.
Când dogmaticienii au adăugat „ΙΧΘΥΣ” la pește, n-au adăugat semnificație. Au adăugat un strat de „control” – un „crez” impus, care putea fi „verificat” prin propria lor autoritate. Filosofia dogmatică a luat un simbol viu și l-a „etichetat” doar ca apoi să poată defini cine e „înăuntru” și cine e „afară”.
Asta e exact ce a făcut Pavel în epistolele lui: nu a vorbit niciodată de pește – ci de „Hristos”, „Fiul lui Dumnezeu”, „Mântuitorul”, „sânge” și „răscumpărare”. El a transformat mesajul viu al lui Isus cel Uns într-o teologie a „mântuirii magice” – o dogmă care se sprijină pe definiții, nu pe viața trăită. Iar acronimul „ΙΧΘΥΣ” este o expresie grafică a acelei dogme.

Concluzia: filosofia dogmatică și moartea simbolului viu

Privind la toată istoria peștelui, vedem clar cum funcționează „filosofia dogmatică”:

- ia un simbol autentic, care e deja clar și înțeles de toți – și îl înlocuiește cu o definiție abstractă. Iar în locul imaginii, pune un „crez” rece, care trebuie „recitat” și „acceptat” formal.

Totuși, dogmatismul n-a reușit să distrugă complet dovezile că:

- peștele e simbolul ucenicilor și-al Evangheliei vii, al chemării la viață nouă.
- „ΙΧΘΥΣ” e textul impus de dogmaticieni, fără nicio legătură cu simbolul simplu al peștelui.

Filosofia a folosit această „etichetare” pentru a controla comunitățile.
Aceasta e lecția pe care o putem trage:

- simbolurile nu mor – dar pot fi „îmbrăcate” în haine dogmatice care le fac de nerecunoscut.

Dacă vrem să revenim la izvorul viu al Evangheliei, trebuie să separăm „peștele real” – chemarea la ucenicie, la viață curată și unitate – de „peștele dogmatic” – textul rece care nu vine de la Isus, ci de la cei care i-au „împachetat” moștenirea.